

8 Μαΐου 2023

Ο δεσπότης, ο νομάρχης και ο δήμαρχος στην κρεμάλα - Υπ.

Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Ιστορία, Αρχαιολογία, Παλαιογραφία, Στρατιωτικά & Εθνικά θέματα

1. Ο Μητροπολίτης Ηλείας Αντώνιος με τον νομάρχη Ηλείας Νικόλαο Κουράση (αριστερά) και τον δήμαρχο Λετρίνων (Πύργου) Τάση Καζάζη

«Βάσω μου! Ήλθες από την Αθήνα;» Μια γνώριμη φωνή την έκανε να αφήσει το καρότσι με τα ψώνια από τη λαϊκή και να γυρίσει το κεφάλι. «Μυρσίνη, εσύ; Πόσο χαίρομαι που σε βλέπω! Ναι, ήλθα να κάτσω λίγο καιρό κι ύστερα θα γυρίσω πίσω στην Αθήνα. Το πονάω τούτο το σπίτι» είπε η ηλικιωμένη γυναίκα μ' ένα βλέμμα νοσταλγίας και γύρισε το κεφάλι προς το δίπατο αρχοντικό που κοσμούσε τον πεζόδρομο της μικρής πόλης. «Θα σε πάρω τηλέφωνο να βρεθούμε» αποκρίθηκε η Μυρσίνη, βλέποντας τη φιλενάδα της που δεν έλεγε να πάρει το βλέμμα της από το αρχοντικό με τα μαρμαρένια φουρούσια, την ξύλινη βαριά πόρτα με το περίτεχνο ρόπτρο και τη σκεπή με τα ξεχωριστά ακροκέραμα.

Η οικία Τάση Καζάζη σήμερα

Και πράγματι, τούτο το σπιτικό ήταν ξεχωριστό όχι μονάχα για τη γειτονιά και τους κατοίκους της πόλης της, μα πίοτερο γιατί σε τούτο δω το σπίτι έκανε τα πρώτα της βήματα, εδώ έπαιξε τα πρώτα της παιχνίδια, εδώ την κανάκευαν ο παππούς κι η γιαγιά, όταν μετακόμισαν από τη Δίβρη. Εδώ ... Ο νους της σταματά κι η καρδιά δυσκολεύεται να δώσει τη συγκατάθεση για να φέρει ξανά στη μνήμη τα πέτρινα χρόνια που ακολούθησαν.

Ήταν βράδυ, θυμάται. Η μητέρα τούς είχε από νωρίς ταΐσει, εκείνη και το Θάνο τον αδελφό της, τους νανούρισε, τους σταύρωσε και βιάστηκε να τους βάλει για ύπνο. Σαν να ήθελε να τους κρύψει κάτι. Ή μήπως να τους προστατέψει από κάτι;

«Ο μπαμπάς πότε θα έλθει;» είπε διστακτικά ο Θάνος. «Πέστε να κοιμηθείτε και θα 'ρθει ο πατερούλης» βιάστηκε να απαντήσει η γιαγιά.

Τώρα που, κοντά ογδόντα χρόνια μετά, η μνήμη τα φέρνει μπροστά της, τώρα μπορεί να αποκωδικοποιήσει λόγια και συμπεριφορές, που τότε δεν μπορούσε να ερμηνεύσει μια σταλιά παιδί με το μικρό μυαλουδάκι της.

Ιούλης του '43. Η Ιταλία είχε αρχίσει να καταρρέει κι όταν οι συμμαχικές δυνάμεις Άγγλων και Αμερικανών επιβιβάστηκαν στην άλλοτε κραταιά χώρα, το άδοξο

τέλος του ταπεινωμένου Μουσολίνι ήταν θέμα εβδομάδων. Και μαζί μ' αυτόν ακολούθησαν παρόμοια τύχη χιλιάδες Ιταλοί στρατιώτες στην Ελλάδα. άλλοι στάλθηκαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης στη Γερμανία, άλλοι βρήκαν καταφύγιο σε ελληνικά σπίτια κι άλλοι -πιο τολμηροί- ενώθηκαν με τους αντάρτες στα βουνά.

Οι Γερμανοί στον Πύργο

Στην περιοχή της Ηλείας έφτασε μια μεγάλη μηχανοκίνητη ομάδα Γερμανών, φοβούμενοι μήπως οι συμμαχικές δυνάμεις αποβιβαστούν στην Πελοπόννησο. Οι Γερμανοί ήρθαν αποφασισμένοι να επιβάλλουν την κυριαρχία τους. Και το έκαναν με τον πιο απάνθρωπο τρόπο. Δυο εβδομάδες μετά την άφιξή τους ένας Γερμανός στρατιώτης τραυματίστηκε ελαφρά έξω από το χωριό Γεράκι. Η αντίδραση ήταν άμεση και βίαιη. Από τα 130 σπίτια του χωριού τα 127 κάηκαν μαζί με όλα τα υπάρχοντα κι ο Πρόεδρος μαζί με το Γραμματέα της κοινότητας εκτελέστηκαν. Την ίδια και χειρότερη τύχη είχαν τα χωριά Δόξα και Χώρες. Οι απανωτές θηριωδίες εις βάρος αθώων ανθρώπων έδωσε το στίγμα των όσων θα ακολουθούσαν στην ζοφερή περίοδο της Κατοχής.

BEKANNTMACHUNG

Am 24-11-43 wurden gemäss tagesbefehl des militärbefehlshabers griechenland vom 25 10-43 folgende 10 geiseln

Als sühnemassnahme

Für den am 12-11-1943 in Kalamata durch einen griechen verwundeten deutschen soldaten erschossen:

Kapetanakis Panagiotis	31 jahre
Charitis Dimitrios	26 »
Andreakos Kulis	29 »
Limneos Wasilios	24 »
Aslanian Chazik	24 »
Fendian Agob	24 »
Mawian Wahel	43 »
Rodos Petros	20 »
Dimitreas Konstantin	34 »
Suvelakis Panajotis	35 »

Kalamata, den 24-11-43

ORTSKOMMANDANTUR

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Τὴν 24-11-1943 ἐξετελέσθησαν συμφώνως πρὸς τὴν ἀπὸ 25-10-1943 ἡμερησίαν διαταγὴν τοῦ Στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ Ἑλλάδος

ὡς ἀντίποινα

διὰ τὸν ἐν Καλάμαις τῇ 12-11-1943 ὑπὸ Ἑλληνοσ διαπραχθέντα τραυματισμὸν ἑνὸς Γερμανοῦ στρατιώτου οἱ κάτωθι 10 ὄμηροι:

Καπετανάκης Παναγιώτης	ἐτῶν 31
Χαρίτης Δημήτριος	» 26
Ἄνδρεᾶκος Κούλης	» 29
Λημναῖος Βασίλειος	» 24
Ἄσλανιάν Χατοίκ	» 24
Φενδιάν Ἄγκοπ	» 24
Μασιάν Βοχέλ	» 43,
Ρόδος Πέτρος	» 20
Δημητρεᾶς Κωνσταντῖνος	» 34
Σουβελάκης Παναγιώτης	» 35

Ἐν Καλάμαις τῇ 24 - 11 - 43

ΤΟ ΦΡΟΥΡΑΡΧΕΙΟΝ

Θέλω νά σᾶς γνωρίσω σαφῶς ὅτι θά ἐνεργήσω χωρίς καίμαϊαν ἐπιείκειαν, εἰάν ἡ ἡσυχία εἰς τόν Νομόν τῆς Διοικήσεώς μου ἤθελε σαλευθῆ καθ' οἰκνδήποτε μορφήν.

Ἐἰδὼν προειδοποιῶ ὅτι ἐκτός τυχόν ἀναγκαίων ἄλλων ἐνεργειῶν, τὰ χωρία τὰ ὅποια παραχωροῦν εἰς συμμορφώσεως ἢ συμμορφίτις ὁ λοκλήρον, ἢ ἄλλοι, ὅσοι ἐπινοήσονται, ἔδουσι αὐτῶν οἰκνδήποτε μορφήν, θά ἐξολοθρῶνται παντελῶς. Τὸ αὐτὸ θ' οἰσχύη καὶ διὰ τὰ χωρία καὶ τὴν περιφέρειάν των ὅπο ἔπο ἔθ' ἔπυροβολῶνται Γερμανοὶ ἀξίωματικοὶ καὶ ἄλλοι τε ἄλλοι.

Διὰ κάθε τραυματιζόμενον ἢ τυφεκίζόμενον Γερμανὸν ἀξίωματικὸν ἢ στρατιώτην θά τυφεκίζηται. Ἐνας ἀριθμὸς Ἑλλήνων πολιτῶν τὸν ὅποιον θά θεωρῶ ἀνίλογον.

Τὴν εὐθύνην διὰ τυχόν ἤθελον ὀποφέρει ἀιεύθυτον ἔσται τὴν ληψὴν τῶν παρ' ἐμοῦ ληφθησομένων μέτρων ὡς, ὅσοι μὴ ἀναμειγμένοι καὶ ἀθῶοι ἤθελον ἰσχυρῶς ἐλεοθῆ πρέπει νά φέρη ἀπό τοῦδε ὁ Ἑλλήνων πληθυσμὸς.

Ἡ ἀντισημερίδας
Ἐκτός τούτων θά ἐπισημασθῶν ἡμάρχους καὶ Κοινοτάρχας ὄλων τῶν περιοχῶν τοῦ νομοῦ Ἡλείας ἰσα γνωστοποιηθῆ δημοσίᾳ εἰς τὴν Κοινότητά των. Ὁρίζεται δὲ νά τοιχοκολληθῆ εἰς τὰς Κοινότητας δημοσίᾳ καὶ νά διαφυλαχθῆ ἐπι 5θήμερον παρὰ τῶν Κοινοτήτων ὥστε νά ἐμποδίζηται ἡ ἐξαφάνισις.

Ὁ πληθυσμὸς ἀποτρέπεται λοιπὸν διὰ τῆς παρουσίας μου διὰ τελευταίαν φορὴν, γνωρίζει πὲ τὸν περιμένει, δύναται νά πράξῃ ὅπως ἐπιβάλλεται.

Ὁ Διοικητὴς τῶν Γερμανικῶν Στρατευμάτων
εἰς τὸν Νομόν Ἡλείας

ΟΣΣΑΝ

Ἀντισυνταγματάρχης

Τα αντίποινα των Γερμανῶν

Μια ξεχωριστὴ μεγάλη στρατιωτικὴ δύναμη με τανκς, μηχανοκίνητα τμήματα καὶ πολὺ στρατὸ ἐγκαταστάθηκε στὴν πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ, στὸν Πύργο. Ὁ επικεφαλὴς ἀντισυνταγματάρχης Βίκτωρ Οσσάν ζήτησε ἀμέσως μετὰ τὴν ἀφίξή του νά δει κάποιον που νά ξέρει Γερμανικά, ὥστε νά μπορέσει νά συνεννοηθεῖ με τὶς ἀρχές τοῦ τόπου.

Ο Βίκτωρ Οσσάν

Η συνάντησή του πατερούλη της, που ως φοιτητής Ιατρικής είχε μείνει χρόνια στο Βερολίνο ήταν μεγάλη έκπληξη για τον Γερμανό αξιωματικό, που έγινε μεγαλύτερη όταν έμαθε πως ήταν ... γείτονες στο Βερολίνο!

1924 ΤΑΣΗΣ Δ. ΚΑΖΑΖΗΣ
ΒΕΡΟΛΙΝΟ

Poliklinik
des
Augusta-Hospitals

Sprechst. wochentags 10—12 für innerl. Kranke.
12—2 „ chirurg. „

Berlin NW. 40, den
Scharnhorststr. 3.
Telefon Norden 1205.

Ο Τάσης Καζάζης φοιτητής Ιατρικής στο Βερολίνο

Ο πατερούλης δεν άργησε να κερδίσει την εμπιστοσύνη του Γερμανού αξιωματικού και όταν λίγο αργότερα, το Νοέμβρη, ορίστηκε από το νομάρχη ως δήμαρχος Πύργου, τότε πια έμελλε να γίνει για δεκάδες συντοπίτες του ο φύλακας άγγελός τους. Πάντα με ρίσκο και πάντα με το φόβο μην τύχει και ανακαλύψει ο Οσσάν τα τερτίπια του και βρεθεί στα ξαφνικά στο απόσπασμα.

«Μάνα φοβάμαι!» είχε κρυφακούσει τη μητέρα της να λέει στη γιαγιά. «Σώπα Ανθούλα μου» της αποκρίθηκε εκείνη. «Μπόρα είναι, θα περάσει».

Εκείνο το βράδυ όμως, ήταν πολύ αλλιώς τα πράγματα. Ένας φόβος πλανιόταν σ' ολάκερο το αρχοντικό που έκανε τα στόματα να σφαλίζουν και τα μάτια να κοιτάζουν ολούθε τρομαγμένα.

Το μεσημέρι ο πατέρας δεν ήλθε στο σπίτι. Φάγανε μόνοι τους και κάποια στιγμή η μητέρα ολότελα αφηρημένη, ξεχνώντας πως δίπλα της ήταν δυο ζευγάρια παιδικά μάτια που κοιτούσαν τρομαγμένα, είπε στη γιαγιά: «Χτες βράδυ έγινε σαμποτάζ στο εργοστάσιο κολοφωνίου στην Καρούτα[1]. Είπαν πως ανατινάχτηκαν πρώτες ύλες και καταστράφηκαν πολλά μηχανήματα. Φοβάμαι, φοβάμαι πολύ...». «Μα», τη διέκοψε η γιαγιά, «ο συνταγματάρχης Οσσάν λείπει στην Κάτω Αχαΐα». Η μητέρα κοίταξε τη γιαγιά κατευθείαν στα μάτια. «Και λοιπόν; Δεν θα το μάθει νομίζεις;»

Τα πράγματα εξελίχθηκαν χειρότερα από όσο φοβόταν η μητέρα. Ο πατέρας ήλθε αργά το απόγευμα και είπε στη μητέρα της τα τρομερά μαντάτα: «Ανθούλα μου, οι Γερμανοί ειδοποίησαν τους ανώτερους αξιωματικούς στην Κόρινθο. Εκείνοι διέταξαν αμέσως να κρεμάσουν “στον τόπο του εγκλήματος” τρεις ανθρώπους... Τρεις τυχαίους ανθρώπους!

»Όταν μου το είπε ο Φρούραρχος Σλάιφ τινάχτηκα από τη θέση μου. “Είναι ξένο προς κάθε ηθικό και τίμιο να πληρώνουν με τη ζωή τους τα αμαρτήματα άλλων. Είναι τρομερό και να το σκέπτεται κανείς” του είπα με έντονο ύφος.

»Προς στιγμήν νόμισα πως τον έπεισα. Εις μάτην! Ξέρεις τι μου πρότεινε; “Αφού δεν βρίσκονται οι υπεύθυνοι, υποχρεούμεθα να συλλάβουμε τυχαίως και αδιακρίτως τρεις οιοσδήποτε άλλους πολίτες, που δυνατόν να είναι φίλοι σας ή και συγγενείς σας. Καλό θα είναι λοιπόν, να ερευνησετε σεις και να μας υποδείξετε τρεις και μάλιστα αναρχικούς που δίκαια θα πληρώσουν τα αμαρτήματα των ομοϊδεατών τους”

»Ανθούλα μου, τρόμαξα στη βρωμερή σκέψη του να γίνω καταδότης! Με συγκρατημένη ψυχραιμία ζήτησα να μην κάνουν τίποτα, αν δεν επικοινωνήσω πρώτα με τον συνταγματάρχη Οσσάν. Προσπαθούσα να κερδίσω χρόνο, χωρίς να έχω καμία, μα καμία αισιόδοξη πρόβλεψη».

Η μητέρα τον κοιτούσε στα μάτια, ανήμπορη να καταλάβει τι είχε στο μυαλό του. Εκείνος συνέχισε: «Πήγα αμέσως και βρήκα το Νομάρχη. Εκείνος έβγαλε από την τσέπη του ένα κουτί τσιγάρα. Έγραψε πάνω τρία ονόματα. Ύστερα με κοίταξε και είπε αποφασιστικά: “Δεν πιστεύω να έχεις αντίρρηση”. “Όχι” του είπα. “Μα, πρέπει να το πούμε και στο δεσπότη”»

Η αγωνία της μητέρας τώρα είχε κορυφωθεί. «Πες μου Τάση» είπε ξέπνοα.

«Πήγαμε στο Φρούραρχο» συνέχισε ο πατέρας ήσυχα. «Εκείνος ήταν αναστατωμένος. “Μη στενοχωρείσθε” του είπα. “Η υπόθεση θα τελειώσει καλά. Βρέθηκε η λύση, σύμφωνα με την υπόδειξή σας. Σας φέραμε τα τρία ονόματα” και άφησα πάνω στο γραφείο του το κουτί με τα τσιγάρα. Πάνω είχε τα τρία ονόματα. Μια λάμψη χαράς φάνηκε στο βλέμμα του κι ένα πλατύ χαμόγελο απλώθηκε στο πρόσωπό του. Ύστερα κοίταξε με περιέργεια τα τρία ονόματα, αλλά δεν μπορούσε να καταλάβει. Βλέπεις, ήταν γραμμένα στα ελληνικά. Εμείς σηκωθήκαμε βιαστικά, τον αποχαιρέτησαμε και φύγαμε».

«Τάση!» είπε τώρα η μητέρα κι η φωνή ίσα που έβγαινε από τα χείλη της. Δεν μπορούσε με τίποτα να φανταστεί καταδότη τον πατερούλη, μα και άκρη δεν έβγαζε από τα λεγόμενά του.

Εκείνη τη στιγμή χτύπησε το τηλέφωνο. Ήταν ο Νομάρχης. Ο πατέρας άκουγε προσεκτικά το συνομιλητή του στην άλλη άκρη της γραμμής. Ύστερα είπε αργά: «Ναι, Νίκο, παίζουμε τη ζωή μας κορώνα-γράμματα. Μα, όπως λες, ό,τι θέλει ο Θεός».

Ακούγοντας τις τελευταίες λέξεις η μητέρα έπιασε το κεφάλι της και σωριάστηκε στον καναπέ. Ο πατέρας συνέχισε: «Τι είπε ο Σεβασμιώτατος;» Ακολούθησαν μερικά δευτερόλεπτα σιωπής. «Ακριβώς! Ακριβώς» επανέλαβε ο πατέρας. «Αυτό μας επιβάλλει το καθήκον και η αποστολή μας». Ύστερα αποχαιρέτησε το συνομιλητή του: «Θα βοηθήσει κι ο άγιος Χαράλαμπος και θα πάνε όλα καλά».

«Όταν ο Φρούραχος διαπίστωσε πως το κουτί με τα τσιγάρα έγραφε “1) Μητροπολίτης 2) Νομάρχης 3) Δήμαρχος” βρέθηκε σε αμηχανία και σύγχυση. Ούτε στην πιο απίθανη φαντασία του να γινόταν αυτό: τρεις εθελοντές θανάτου να προσέρχονται ενώπιόν του, προκειμένου να σωθούν τρεις άλλοι αθώοι συμπατριώτες τους. Η διαταγή ανακλήθηκε. Δεν κρεμάστηκε κανείς χάρη στην κίνηση

του Μητροπολίτη Ηλείας Αντωνίου,

του Νομάρχη Νικόλαου Κουράση και

του Δημάρχου Τάση Καζάζη

Αν δεν έγραφαν τα ονόματά τους στο κουτί με τα τσιγάρα, κάποιος από μας μπορεί να μην είχαμε γεννηθεί, γιατί ίσως οι κρεμασμένοι να ήταν οι παππούδες μας!»

Η κυρία Βάσω, η κυρία Βάσω Καζάζη, η κόρη της Ανθούλας και του Δημάρχου της

Κατοχής Τάση Καζάζη στο άκουσμα των τελευταίων λόγων που διέκοψαν τις αναμνήσεις της, γύρισε με έκπληξη το κεφάλι. Έξω από το σπίτι της ήταν ένα τσούρμο ανθρώπων κι άκουγαν προσεκτικά μια κυρία που εξιστορούσε τα γεγονότα της Κατοχής.

Άφησε ξανά το καρότσι με τα ψώνια της λαϊκής και τέντωσε τα αυτιά της για να ακούσει την κυρία που έλεγε με περισσή συγκίνηση στους παρευρισκόμενους: «Στο σπίτι που βλέπετε γράφτηκε ένα σπουδαίο κομμάτι της Ιστορίας της πατρίδας μας. Εδώ ο συνταγματάρχης Οσσάν επισκέφθηκε ως τουρίστας πλέον, εμφανώς συγκινημένος που ξανάβλεπε τον ηρωικό δήμαρχο. Μετά από σχεδόν 30 χρόνια, από τότε που αποχώρησαν οι Γερμανοί από τον Πύργο και είχε σφίξει το χέρι του Καζάζη λέγοντας “Ίσως να μην ιδωθούμε πλέον. Φεύγοντας, σας ευχαριστώ πολύ, γιατί με τη στάση σας με αποτρέψατε να κάνω κακό στον τόπο σας”».

Η κ. Βάσω Καζάζη (29/4/2023)

Η ηλικιωμένη κυρία πλέον δεν μπορεί να περιμένει. «Είμαι η Βάσω Καζάζη!» λέει με συγκίνηση στην ομήγυρη. «Δεν ήξερα ότι θα έλθετε εδώ. Θέλω να ανεβείτε, να σας κεράσω καφέ...» Τα τελευταία λόγια της πνίγηκαν στις αγκαλιές και τα φιλιά, τα νοτισμένα από τα δάκρυα της συγκίνησης. Εκεί, μπροστά στο αρχοντικό με τα μαρμαρένια φουρούσια, την ξύλινη βαριά πόρτα με το περίτεχνο ρόπτρο και τη σκεπή με τα ξεχωριστά ακροκέραμα. Εκεί που είχε γραφτεί κάποτε ένα κομμάτι της νεότερης ιστορίας μας. Στην οδό Τάση Καζάζη. Σ' ένα πεζόδρομο του Πύργου Ηλείας. Στις 29 του Απρίλη του 2023.

Υπ.

Δίβρη, 1912. Οι μαθητές μιας τάξης του Δημοτικού Σχολείου με το δάσκαλό τους κ. Σαρατσόπουλο. Στη μέση της κάτω σειράς ο Τάσης Καζάζης

Ο Τάσης Καζάζης απεβίωσε στις 16 Δεκεμβρίου 1997 στο Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο του Ρίου και ετάφη στο Κοιμητήριο Πύργου

[1] Η περιοχή της Καρούτας είναι περίπου 10 χιλιόμετρα μακριά από τον Πύργο, στο δρόμο Πύργου - Αρχαίας Ολυμπίας. Το κολοφώνιο το χρησιμοποιούσαν για πολεμικούς σκοπούς.

[2] Οι φωτογραφίες 1, 6, 7, 8 και 9 προέρχονται από το βιβλίο του Τάση Καζάζη "Οι Γερμανοί στην Ηλεία" 1η έκδοση Ιεράς Μητροπόλεως Ηλείας (1975) με πρόλογο του λογοτέχνη Τάκη Δόξα και διευθυντή της Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης Πύργου, 2η έκδοση Δήμος Πύργου (1994) και 3η έκδοση εκδ. Βιβλιοπανόραμα (2016) με πρόλογο Αθανασίου Θ. Φωτόπουλου, ιστορικού, καθηγητή Πανεπιστημίου.

Πηγή: anastasiosk.blogspot.com